

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمر الکرما
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

الله

عز وجل

صلى

آية الله العظمى
صلى عليها وآلها

فقه

احكام خمس

آية الله العظمى
صلى عليها وآلها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احكام خمس: مطابق با فتاواي حضرت آيت الله العظمي صافي گلپايگاني مدظله الشريف

نويسنده:

آيت الله العظمي لطف الله صافي گلپايگاني^ه

ناشر چاپي:

دفتر آيت الله لطف الله صافي گلپايگاني

ناشر ديجيتالي:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	احکام خمس: مطابق با فتاوی حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی مدظله الشریف
۹	مشخصات کتاب
۹	اشاره
۱۳	فهرست مطالب
۱۹	سخن ناشر
۲۱	مقدمه
۲۵	خمس در آینه قرآن و روایات
۲۹	احکام خمس
۲۹	اشاره
۳۱	۱. خمس منافع
۳۱	اشاره
۳۲	خمس حقوق جاری
۳۲	خمس حقوق بازنشستگی
۳۳	خمس مستمری بگیران
۳۳	تأخیر حقوق
۳۴	سهام
۳۵	دیه
۳۵	قبر
۳۵	هدیه
۳۵	کادو و سوغات
۳۶	سرمایه کسب
۳۹	محاسبه قیمت سرمایه
۳۹	افزایش قیمت سرمایه

۴۰	افزایش قیمت غیر سرمایه
۴۰	پس انداز
۴۷	خانه اضافی
۴۸	فروش مؤونه
۴۸	وسایل اضافی
۴۹	رهن خانه
۴۹	وام
۵۰	مهریه
۵۱	جهیزیه
۵۲	ارث
۵۳	بدهی
۵۴	مطالبات
۵۴	فیش حج و عمره
۵۵	اموال فرزند
۵۵	خمس آذوقه
۵۶	مؤونه
۵۹	مسائل متفرقه در محاسبه خمس
۶۱	۲. معدن
۶۲	۳. زمینی که کافر از مسلمان می خرد
۶۲	۴. غوص در دریا
۶۲	۵. مال مخلوط به حرام
۶۳	۶. غنائم جنگی
۶۳	۷. گنج
۶۵	سال مالی (خمس)
۶۵	اشاره
۶۷	تعریف سال مالی (خمس)

۶۸	کسی که بین سال خمسی فوت شود
۶۸	تغییر سال خمسی
۶۸	تعیین سال خمسی برای افراد مجرد
۶۹	پرداخت خمس
۶۹	اشاره
۷۱	قصد قربت در پرداخت خمس
۷۱	پرداخت خمس به مجتهد
۷۱	پرداخت خمس از درآمد آینده
۷۲	پرداخت خمس دیگری بدون اجازه
۷۳	پرداخت خمس به دفتر یا وکیل مجتهد میت
۷۳	پرداخت خمس به امور خیریه
۷۴	پرداخت خمس به واجب النفقہ
۷۴	پرداخت خمس به غیر مؤمن
۷۴	به ذمه گرفتن خمس
۷۵	مصالحه خمس
۷۵	دست گردان
۷۵	تعریف دست گردان
۷۵	اثر دست گردان
۷۶	دست گردان با چک مدت دار
۷۶	کوتاهی در پرداخت خمس
۷۶	استفاده از اموال کسی که خمس نمی دهد
۷۷	استفاده از اموال کسی که معتقد به خمس نیست
۷۸	تصرف در مال متعلق خمس
۷۹	نماز در خانه میتی که خمس بدهکار است
۷۹	معاشرت با تارک خمس
۸۰	نماز در خانه تارک خمس

- ۸۰ خوردن از غذای تارک خمس
- ۸۰ موارد پرداخت سهم سادات
- ۸۰ سید به چه کسی گفته می شود
- ۸۱ موارد پرداخت سهم سادات
- ۸۱ پرداخت سهم سادات به مادر و پدر
- ۸۲ پرداخت سهم سادات به زنی که فقیر است تا خرج خانه کند
- ۸۲ پرداخت سهم سادات به سید معصیت کار
- ۸۲ عدم لزوم تذکر خمس به گیرنده
- ۸۳ پرداخت سهم سادات نیاز به اجازه دارد
- ۸۳ مظالم
- ۸۴ درباره مرکز

احكام خمس: مطابق با فتاواى حضرت آيت الله العظمى صافى گلپايگانى مدظله الشريف

مشخصات كتاب

سرشناسه : صافى گلپايگانى، لطف الله، 1298 -

Safi Gulpaygan, Lutfullah

عنوان و نام پديدآور : احكام خمس: مطابق با فتاواى حضرت آيت الله العظمى صافى گلپايگانى مدظله الشريف [كتاب] / لطف الله صافى گلپايگانى.

مشخصات نشر : قم: دفتر تنظيم و نشر آثار حضرت آيت الله العظمى حاج شيخ لطف الله صافى گلپايگانى، 1437 ق، 1395.

مشخصات ظاهرى : 73 ص.؛ 19×9/5 س.م.

شابک : 25000 ريال: 4-20-7854-600-978

وضعيت فهرست نويسى : فيفا

يادداشت : کتابنامه به صورت زير نويس.

موضوع : خمس

موضوع : *Khums

موضوع : خمس -- فتاوها

موضوع : *Khums -- Fatwas

رده بندى كنگره : BP188/6/ص2الف3 1395

رده بندى ديويى : 297/356

شماره كتابشناسى ملي : 4259453

ص : 1

اشاره

احكام خمس

مطابق با فتاوى حضرت آيت الله العظمى صافى گلپايگانى مدظله الشريف

لطف الله صافى گلپايگانى.

ص: 2

جواب سؤالات كتاب «احكام خمس» با فتاوى حضرت آيه الله العظمى صافى گلپايگانى مدظله العالى مطابق است.

ص: 4

فهرست مطالب

سخن ناشر 9

مقدمه 11

خمس در آینه قرآن و روایات 15

احکام خمس 19

1. خمس منافع 21

خمس حقوق جاری 22

خمس حقوق بازنشستگی 22

خمس مستمری بگیران 23

تأخیر حقوق 23

سهام 24

دیه 25

قبر 25

هدیه 25

کادو و سوغات 25

سرمایه کسب 26

محاسبه قیمت سرمایه 29

افزایش قیمت سرمایه 29

افزایش قیمت غیر سرمایه 30

پس انداز 30

خانه اضافی 37

فروش مؤونه 38

وسایل اضافی 38

رهن خانه 39

وام 39

مهریه 40

جهیزیه 41

ارث 42

بدهی 43

مطالبات 44

ص:5

فیش حج و عمره 44

اموال فرزند 45

خمس آذوقه 45

مؤونه 46

مسائل متفرقه در محاسبه خمس 49

2. معدن 51

3. زمینی که کافر از مسلمان می خرد 52

4. غوص در دریا 52

5. مال مخلوط به حرام 52

6. غنائم جنگی 53

7. گنج 53

سال مالی (خمس) 55

تعریف سال مالی (خمس) 57

کسی که بین سال خمس فوت شود 58

تغییر سال خمس 58

تعیین سال خمس برای افراد مجرد 58

پرداخت خمس 59

قصد قربت در پرداخت خمس 61

پرداخت خمس به مجتهد 61

پرداخت خمس از درآمد آینده 61

پرداخت خمس دیگری بدون اجازه 62

پرداخت خمس به دفتر یا وکیل مجتهد میت 63

پرداخت خمس به امور خیریه 63

پرداخت خمس به واجب النفقہ 64

پرداخت خمس به غیر مؤمن 64

به ذمه گرفتن خمس 64

مصالحه خمس 65

دست گردان 65

تعریف دست گردان 65

اثر دست گردان 65

دست گردان با چک مدت دار 66

کوتاهی در پرداخت خمس 66

استفاده از اموال کسی که خمس نمی دهد 66

استفاده از اموال کسی که معتقد به خمس نیست 67

تصرف در مال متعلق خمس 68

نماز در خانه میتی که خمس بدهکار است. 69

معاشرت با تارک خمس 69

ص: 6

نماز در خانه تارک خمس 70

خوردن از غذای تارک خمس 70

موارد پرداخت سهم سادات 70

سید به چه کسی گفته می شود 70

موارد پرداخت سهم سادات 71

پرداخت سهم سادات به مادر و پدر 71

پرداخت سهم سادات به زنی که فقیر است تا خرج خانه کند 72

پرداخت سهم سادات به سید معصیت کار 72

عدم لزوم تذکر خمس به گیرنده 72

پرداخت سهم سادات نیاز به اجازه دارد 73

مظالم 73

آثار حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی مدظله الوارف در یک نگاه 75

ص: 7

بسم الله الرحمن الرحيم

روش و سیره عقلا در هر علمی پرسش از دانشمندان و کارشناسان همان علم بوده و هست و این روش در عمل، مورد تأیید و امضای شارع مقدس نیز قرار گرفته است.

ارجاع پرسش کنندگان از ائمه علیهم السلام به اصحاب ثقه نظیر یونس بن عبدالرحمن، ابان بن تغلب، ابابصیر، و زکریا بن آدم در همین مسیر است.

از آنجا که سؤالات فقهی با گسترش علوم و ارتباطات هرروزه فزونی می یابد و امکان دسترسی به همه آنها برای عموم فراهم نیست و از طرفی وجود اصطلاحات فقهی در کتب فقهای عظام، بهره برداری از آن را برای طبقات مختلف غیر مقدور نموده است، لذا وجود مجموعه هایی از احکام فقهی برای استفاده عموم طبقات خصوصاً جوانان و دانش پژوهان عزیز ضروری به نظر می رسد. بحمدالله در این مسیر اقداماتی در سال های اخیر انجام گرفته است.

پس از انتشار دفتر دو جلدی پاسخ کوتاه به 300 سؤال از احکام، که از میان ده ها هزار استفتائی که به محضر مرجعیت بلندمرتبه شیعه حضرت آیت الله العظمی

صافی مدظلہ الشریف ارسال گردیدہ، انتخاب شدہ بود اکنون دفتر جدید تحت عنوان احکام خمس را تقدیم علاقه مندان و متدینان می نمایم.

گزینش و ویرایش پرسش ها و پاسخ ها و ایجاد عناوین و نمایه هایی که ارتباط خواننده را با متن آسان می سازد به همت فاضل فرزانه، جناب حجه الاسلام و المسلمین آقای حاج سید محمد تقی علوی، انجام پذیرفته است.

امید است مورد نظر و قبول قطب دایره امکان حضرت بقیه الله الاعظم امام عصر - ارواحنا فداه - قرار گیرد.

دفتر تنظیم و نشر آثار

حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی مدظلہ الشریف

ص: 10

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِي الْقُرْبَىٰ وَ الْيَتَامَىٰ وَ الْمَسَاكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ... 1

با تدبّر در آیات قرآن مجید در می یابیم که خداوند متعال پذیرش خمس را در ردیف ایمان به خدا قرار داده است و از آنجا که فقهای بزرگوار نیز قصد قربت را در پرداخت خمس شرط نموده و آن را از عبادات شمرده اند نقش ایمان در پرداخت این واجب مالی روشن می گردد و این ویژگی عبادی و ایمانی موجب می گردد که مسلمان متدین با اشتیاق درونی و با قصد انجام تکلیف شرعی نسبت به پرداخت آن اقدام نماید و برای وصول آن نیاز به ایجاد سازمان های عریض و طویل نباشد، بلکه هر شخص در پایان سال مالی، خمس خود را محاسبه نموده و پرداخت نماید و به این ترتیب نه تنها فرار از وظیفه صورت نمی گیرد بلکه با اطمینان به صحّت مصرف آن، مکلف تشویق به پرداخت و ادای تکلیف می گردد.

ص: 11

قرآن مجید در پرداخت های مالی به دو نکته اشاره می فرماید که عبارتند از: ریشه شرعی داشتن این پرداخت ها و دیگری نگرش به مال به عنوان امانت از جانب خداوند متعال و مالک حقیقی و علی الاطلاق.

وَ أَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلْنَاكُمْ مُسْتَحْلِفِينَ فِيهِ؛ 1

«از آنچه شما را جانشین و نماینده (خود) در آن قرار داده انفاق کنید».

وَ آتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ؛ 2

«و چیزی از مال خدا را که به شما داده است به ایشان بدهید».

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكِّيهِمْ بِهَا وَ صَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ؛ 3

«از اموال ایشان صدقه بگیر تا به وسیله آن ایشان را پاک سازی و پرورش دهی و بر آنان درود فرست که دعای تو موجب آرامش خاطر ایشان خواهد بود».

و این نظام مالی اسلامی قبل از آن که یک نظام مادی باشد، یک نظام روحی و اخلاقی است که التزام به آن موجب ثواب و برکت در مال می گردد و شخص را از تنگ نظری دور و به گذشت و انفاق مال ترغیب می نماید و رد آن موجب عصیان و عقاب الهی است.

ویژگی دیگر خمس آن است که از مکلفین به تناسب گرفته می شود و نه تنها فقرا از پرداخت آن معاف هستند بلکه کسانی که درآمد آنها فقط هزینه های جاری زندگیشان را تأمین می کند، نیز ملتزم به پرداخت نیستند.

احکام خمس، با عنایت به اهمیت و فراوانی پرسش های پیرامون خمس، با بیانی ساده و به دور از اصطلاحات پیچیده فقهی، تدوین گردیده است.

امید است گامی در مسیر ترویج احکام و ران ملخی به آستان ملک پاسبان حضرت بقیه الله الاعظم - ارواحنا له الفداء - باشد.

سید محمد تقی علوی

ص: 13

خمس در آینه قرآن و روایات

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِي الْقُرْبَىٰ وَ الْيَتَامَىٰ وَ الْمَسَاكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَ مَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّفَىٰ الْجَمْعَانِ وَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ 1

«اگر به خدا و آنچه بر بنده ما در روز جدایی حق از باطل [روز درگیری دو گروه باایمان و بی ایمان (جنگ بدر)] نازل کردیم ایمان دارید. بدانید هرگونه غنیمتی به دست آورید، خمس آن برای خدا، و پیامبر و ذی القربی و یتیمان و مسکینان و واماندگان در راه (از آنها) است؛ و خداوند به هر چیزی توانا است.»

1. قَالَ الرضا عليه السلام: «فَإِنَّ إِخْرَاجَهُ مِفْتَاحُ رِزْقِكُمْ وَ تَمْحِيطُ دُنُوبِكُمْ وَ مَا تَمْهَدُونَ لِأَنْفُسِكُمْ لِيَوْمِ فَاقَتِكُمْ»؛ (1)

امام رضا علیه السلام فرمود:

«اخراج خمس کلید رزق، و موجب پاک

ص: 15

1- (2) کلینی، الکافی، ج 1، ص 548؛ طوسی، الاستبصار، ج 2، ص 59.

کردن گناهان و زاد و توشه برای روز بیچارگی شما است.

2. قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

«إِنَّ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَمَّا حَرَّمَ عَلَيْنَا الصَّدَقَةَ أَنْزَلَ لَنَا الْخُمْسَ فَالصَّدَقَةُ عَلَيْنَا حَرَامٌ وَالْخُمْسُ لَنَا فَرِيضَةٌ وَالْكَرَامَةُ لَنَا حَالٌ»؛ (1)

امام صادق علیه السلام فرمود:

«خداوندی که خدایی جز او نیست، وقتی صدقه را بر ما حرام کرد خمس را برای ما قرار داد، پس صدقه بر ما حرام و خمس برای ما واجب است و هدایا برای ما حلال است.»

3. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنِّي لَأَخُذُ مِنْ أَحَدِكُمْ الدَّرْهَمَ - وَإِنِّي لَمِنْ أَكْثَرِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَالاً - مَا أُرِيدُ بِذَلِكَ إِلَّا أَنْ تُطَهَّرُوا»؛ (2)

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند:

«با وجودی که من از بسیاری از اهل مدینه ثروتمندترم ولی حتی یک درهم از خمس را هم از شما می‌گیرم برای آن که شما پاک گردانیده شوید.»

ص: 16

1- (1) صدوق، من لا يحضره الفقيه، ج 2، ص 41؛ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 9، ص 270، 438.

2- (2) صدوق، علل الشرائع، ج 2، ص 387؛ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 9، ص 384.

4. عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ:

«وَلَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَشْتَرِيَ مِنَ الْخُمْسِ شَيْئًا حَتَّىٰ يَصِلَ إِلَيْنَا حَقُّنَا»؛ (1)

از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمودند:

«برای کسی حلال نیست که چیزی از [مال متعلق خمس] را بخرد مگر آن که حق ما [خمس] به ما برسد».

5. عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

قَالَ: «مَنْ اشْتَرَىٰ شَيْئًا مِنَ الْخُمْسِ لَمْ يَعْذُرْهُ اللَّهُ اشْتَرَىٰ مَا لَا يَحِلُّ لَهُ»؛ (2)

ابی بصیر می گوید که از امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود:

«کسی که چیزی از خمس بخرد، مال غیر حلال خریده و خداوند او را معذور نمی دارد».

6. عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

«مَا أَيْسَرُ مَا يَدْخُلُ بِهِ الْعَبْدُ النَّازِ؟ قَالَ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ دِرْهَمًا وَنَحْنُ الْيَتِيمُ»؛ (3)

ابی بصیر نقل می کند که به امام باقر علیه السلام عرض کردم:

ص: 17

1- (1) کلینی، الکافی، ج 1، ص 545؛ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 9، ص 484، 487، 542.

2- (2) طوسی، تهذیب الاحکام، ج 4، ص 136؛ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 9، ص 484، 540.

3- (3) صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج 2، ص 41؛ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 9، ص 483، 536.

کمترین چیزی که فرد به وسیله آن به جهنم می رود چیست؟

حضرت فرمود: «خوردن یک درهم از مال یتیم، و یتیم ماییم».

ص: 18

1. هرگاه انسان از تجارت، صنعت، خدمات یا هدیه و جایزه و صلح و راه های دیگر مالی به دست آورد، آنچه از مخارج سال خود او و عیالاتش زیاد بیاید باید خمس آن را پردازد.
2. آنچه از منافع کسب و حقوق که در بین سال به مصرف خوراک، پوشاک، اثاثیه، خرید منزل و مسافرت می رسد در صورتی که زائد بر شأن نباشد، خمس ندارد.
3. کسی که دیگری مخارج او را می دهد مثل فرزندی که در خانه پدر است یا زوجه ای که همه مخارج او را شوهر می دهد خمس تمام درآمد خود را باید بدهد. بلی آنچه را در بین سال در راه های مشروع مثل خیرات و احسان به ارحام صرف نماید، خمس ندارد.
4. اگر آذوقه ای که برای مصرف سالش خریده در آخر سال زیاد بیاید باید خمس آن را بدهد و چنانچه بخواهد قیمت آن را بدهد همان قیمت خریداری شده کافی است.
5. به سرمایه ثابت و در گردش خمس تعلق می گیرد و اگر نمی تواند پردازد دستگردان کند و به تدریج پردازد.
6. اگر شخصی دو شغل داشته باشد - مثلاً زراعت و تجارت، یا کارمندی و تجارت - می تواند برای هر کدام سال مالی جداگانه قرار دهد و می تواند یک سال برای هر دو قرار دهد که اگر در یکی ضرر کرد و در دیگری منفعت، جبران نماید.
7. اگر پیمانکار مبلغی را از کسی گرفت که برایش کاری انجام دهد و سالش فرا رسید و هنوز آن کار را انجام نداده است آیا این پول خمس دارد؟
ج. خمس ندارد.

خمس حقوق جاری

8. آیا به اموال خانمی که شوهر مخارج او را می دهد و درآمدهای خود اعم از حقوق یا کسب را جمع می کند، خمس تعلق می گیرد؟

ج. بلی، آنچه را پس انداز کند، مشمول خمس می شود.

9. بُن یا عیدی که به کارمندان داده می شود مشمول خمس می شود یا خیر؟

ج. بلی، با گذشت سال مشمول خمس می گردد.

10 آیا به خانم هایی که حقوق خود را صرف در مخارج خانواده می نمایند خمس تعلق می گیرد؟

ج. با فرض این که صرف در مخارج خانه می نمایند خمس ندارد مگر آنچه در آخر سال باقی بماند که خمس آن واجب است.

11. در چه صورت بر کارمندان حقوق بگیر خمس واجب می گردد؟

ج. در صورتی که حقوق آنها بیش از مؤونه سال باشد، خمس بر آن تعلق می گیرد.

12. شخصی هر ماه حقوق می گیرد و آن را صرف مؤونه می کند و هیچ وقت پس انداز ندارد که سال بر آن بگذرد. با این وضع آیا واجب

است برای خمس اموال سال قرار دهد؟

ج. در فرض سؤال تعیین سال خمسی لازم نیست.

خمس حقوق بازنشستگی

13. حقوق بازنشستگی خمس دارد یا خیر؟

ج. مشمول خمس می باشد.

14. مبلغی را ماهانه از حساب کارمند تحت عنوان پس انداز کم می کنند و در وقت بازنشستگی با مبلغی اضافه به او می پردازند خمس آن بلافاصله لازم است یا خیر؟

ج. آنچه به عنوان پس انداز با اجازه کارمند از حساب او کم می کنند و در موقع خودش می پردازند بلافاصله باید خمس آن را پردازد و مبلغ اضافه، در آمد سال وصول محسوب می شود.

15. ادارات در موقع بازنشستگی مبلغی را تحت عنوان پاداش سنوات خدمت به کارمندان می پردازند آیا خمس آن را بلافاصله باید پردازند؟

ج. وجوهی که به ایشان داده می شود جزء درآمد سال دریافت است و پرداخت خمس آن بلافاصله لازم نیست.

خمس مستمری بگیران

16. پولی را که ماهانه پس از فوت کارمند به خانواده او می پردازند مشمول خمس می شود یا خیر؟

ج. پرداخت خمس آن پس از رسیدن سال مالی واجب است.

17. آیا پولی را که بنیاد شهید به خانواده شهدا و جانبازان می دهد مشمول خمس می گردد؟

ج. بلی، در صورت عدم صرف در مؤونه، خمس دارد.

تأخیر حقوق

18. اگر دولت در پرداخت حقوق کارمندان تأخیر نماید به طوری که وقتی پرداخت می کند سال خمسی کارمند گذشته

است آیا حقوق مذکور از درآمد سال قبل است که خمس آن واجب باشد یا از درآمد سال وصول است؟

ج. بنا بر احتیاط جزء درآمدهای سال قبل است.

19. چنانچه حقوق به حساب کارمند ریخته شود لکن کارمند دسترسی به برداشت آن نداشته تا سال خمسی او بگذرد پرداخت خمس آن واجب است؟

ج. جزء عوائد سال قبل است و باید خمس آن را بدهد.

سهام

20. آیا سهام عدالت که از طرف دولت واگذار شده، خمس دارد؟

ج. هر مقدار از آن که قابل خرید و فروش باشد و در مقابل آن بدهکار نباشید، مشمول خمس می گردد.

21. بعضی از سهام را کارخانجات به مبلغی به پرسنل واگذار می کنند، ولی این سهام قابل خرید و فروش به غیر نیست آیا باید خمس آن را بپردازیم؟

ج. اگر برای خرید آن وجهی نپرداخته اند و فعلاً هم سهام قابل خرید و فروش نیست پرداخت خمس آن لازم نیست. ولی خمس عوائد آن را بلافاصله بدهد و چهارپنجم باقی مانده جزء عوائد سال دریافت است.

22. در کارخانجات سهامی را به پرسنل می فروشند و قیمت آن را از حقوق ماهانه کسر می کنند و سود آن را هر ساله می دهند آیا به این سهام و سود آن خمس تعلق می گیرد؟

ج. سهام مذکور حکم سرمایه را دارد و خمس آن را باید بعد از گذشتن سال بر هر قسطی از پول خمس داده

شده، پردازند ولی سود آن جزء درآمدهای سال دریافت است که اگر صرف مؤونه شود خمس ندارد.

دیه

23. آیا به پولی که بابت دیه نقص اعضا یا فوت از طرف بیمه یا جانی پرداخت می شود خمس تعلق می گیرد؟

ج. دیه خمس ندارد.

قبر

24. اگر شخصی برای خودش قبری بخرد و مدت چند سال بگذرد، خمس چه سالی را باید پرداخت کند؟

ج. در موردی که خرید قبر صحیح بوده ادای خمس آن به قیمت خریداری شده کافی است.

هدیه

25. آیا آنچه به انسان می بخشند یا هدیه می کنند یا جایزه می دهند حکم درآمد کسب را دارد که پس از گذشت سال باید خمس آن را پردازند؟

ج. هدیه حکم سایر درآمدها را دارد و با گذشت سال پرداخت خمس آن لازم است.

کادو و سوغات

26. کادوهایی که برای منزل انسان می آورند یا هدایایی که در جشن ها و عروسی به شخص داده می شود و نیز آنچه به عنوان سوغات می آورند اگر زائد بر احتیاج باشد آیا با گذشت سال، خمس آن را باید پردازند؟

ص: 25

ج. بلی در فرض سنوال پرداخت خمس آن واجب است.

سرمایه کسب

27. تراکتور، گاواهن و سایر وسائل کشاورزی جزء سرمایه محسوب می شود و پرداخت خمس آن به قیمت خرید کافی است.

28. درختانی که برای استفاده از چوب آن کاشته می شود (مثل کبوده و صنوبر) پس از رسیدن به حدی که قابل استفاده باشد خمس دارد و هر ساله خمس رشد آن باید محاسبه شود. بلی، اگر درختان برای استفاده در مؤونه کاشته شده باشد خمس ندارد.

29. آیا وسائل کسب و قیمت مغازه خریداری شده مشمول خمس می گردند؟

ج. بلی، مشمول خمس می گردد و اگر خمس آن را دادند افزایش قیمت آن تا به فروش نرسیده، خمس ندارد.

30. آیا به وسایل دندانپزشکی و پیراپزشکی و مطب و لوازم آن خمس تعلق می گیرد؟

ج. بلی، سرمایه محسوب می شود و پرداخت خمس آن واجب است.

31. آیا سپرده ای که به نحو مشروع در بانک می گذاریم و از سود آن امرار معاش می کنیم خمس دارد؟

ج. بلی، با گذشت سال مشمول خمس می شود.

32. آیا در تعلق خمس تفاوتی بین سرمایه کم و زیاد است؟

ج. هر دو مشمول خمس می گردد و اگر صاحب سرمایه کم قادر به پرداخت دفعی نیست، با حاکم شرع دستگردان کند.

33. در محاسبه سرمایه مغازه اگر بعضی از طلب ها قابل وصول

نباشد مثل آنکه صاحب چک ورشکسته شده است آیا مشمول خمس می شوند؟

ج. طلب های غیر قابل وصول را جزء سرمایه محاسبه ننمایید و اگر اتفاقاً وصول شد بلافاصله خمس آن را بپردازد.

34. زمین مواتی را با زحمت زیاد آباد کرده اند آیا خمس زمین را باید بپردازند یا منافع آن متعلق خمس است؟

ج. اگر زمین را به منظور زراعت و یا فروش آباد کرده، چه بفروشد و چه نفروشد با گذشت سال خمس آن واجب است و مخارجی را که برای آباد کردن زمین نموده اگر از مال خمس داده بوده، می تواند آن را کسر کند.

35. آیا چاه آبی که برای زراعت به صورت شخصی یا گروهی می زنند و موتورآلات آن خمس دارد؟

ج. بلی، چاه آب و وسایل آن سرمایه محسوب می گردد و خمس دارد.

36. دفتر شرکت و وسایل آن از قبیل میز و صندلی و تلفن و کامپیوتر مشمول خمس می شود یا خیر؟

ج. محل شرکت و وسایل آن جزء سرمایه کسب محسوب است و پرداخت خمس آن به قیمت خرید با پول مخمس واجب است. بلی اگر محل شرکت ملک دیگری باشد و با اجاره از آن استفاده می کنید پرداخت خمس آن بر مستأجر واجب نیست.

37. شخصی جهت احتیاج شخصی خود ماشین خریداری کرده اگر برای انجام معامله یا حمل اجناس از آن استفاده کند جزء مؤونه است یا سرمایه؟

ج. اگر قطع نظر از کسب، محتاج به ماشین باشد و زائد

بر شأن او هم نباشد جزء مؤونه محسوب است و این که گاهی در کسب از آن استفاده می کند ضرر ندارد ولی اگر برای کسب گرفته و گاهی استفاده شخصی هم می کند خمس دارد و اگر برای هر دو جهت تهیه شده خمس نصف قیمت خرید را پردازد.

38. کسانی که معامله می کنند اگر سرمایه آنها کلاً خرج شود و سر سال خمسی آنها به اندازه همان سرمایه پول به دست آورده باشند، آیا می توانند جای سرمایه بگذارند یا باید خمس آن را بدهند؟ افرادی که معامله نمی کنند چگونه؟

ج. در فرض سؤال، کسانی که معامله نمی کنند باید خمس درآمد جدید را بدهند ولی آنها که با سرمایه معامله می کنند چنانچه تمام سرمایه خرج شود و قبل از سال خمسی از درآمد جدید سرمایه را جبران نمایند بنا بر احتیاط خمس دارد.

39. اوراق سهام مشارکت دولتی را که از بانک ها خریداری می کنیم خمس دارد یا خیر؟

ج. حکم سرمایه را دارد و پرداخت خمس آن از پول مخمس لازم است.

40. شخصی حساب سال دارد و در بین سال قطعه زمینی را می فروشد و مبلغی به دست می آورد، آیا واجب است خمس آن را فوراً بدهد یا می تواند صبر کند تا سر سالش برسد آنگاه ادا نماید؟

ج. اگر خمس اصل زمین را داده باشد نسبت به منفعت آن می تواند تا سر سالش صبر کند. ولی اگر خمس به زمین تعلق گرفته، هر وقت فروخت باید خمس آن را پردازد و تأخیر جایز نیست.

41. در مواردی مقدار سرمایه از جهت تعداد و وزن کم می شود، مثلاً طلافروشی که سال گذشته صد مثقال طلا داشته اکنون 90 مثقال دارد یا فروش فروشی که 50 قطعه فرش داشته و اکنون 40 قطعه دارد، ولی از نظر قیمت افزایش پیدا کرده است پرداخت خمس لازم است یا خیر؟

ج. سرمایه در موقع محاسبه باید به قیمت روز تقویم شود و خمس مقدار اضافه نسبت به سال گذشته پرداخت گردد.

42. شخصی ماشین برای کار خریده و یا زمین برای کشاورزی و خمس آن را نداده می خواهد حساب کند. ماشین و زمین به قیمت خرید محاسبه می شود یا قیمت فعلی؟

ج. اگر آن را به ذمه خریده و پول آن را از عوائد بین سال پرداخت کرده، خمس قیمت خرید کافی است.

43. برای پرداخت خمس، در چه مواردی می توان برطبق قیمت خرید محاسبه کرد؟

ج. نسبت به سرمایه باید قیمت فعلی ملاحظه شود و قیمت خرید کافی نیست ولی نسبت به ابزار کسب مثل مغازه و وسایل کار و تراکتور از اشیائی که نگاهداری آنها برای مبادله و استفاده از ترقی قیمت آنها نیست اگر آنها را به ذمه خریداری کرده و از عوائد بین سال وجه آن را پرداخته، خمس پولی که پرداخته کافی است.

افزایش قیمت سرمایه

44. سال گذشته خمس قیمت ماشینی که برای کار خریده

بودم پرداختم. اکنون قیمت ماشین ترقی کرده است آیا لازم است خمس ترقی قیمت را امسال محاسبه و تخمیس کنم؟

ج. با فرض آن که سال اول خمس قیمت آن را پرداخته اید پرداخت خمس افزایش قیمت تا ماشین را نفروخته اید لازم نیست و در صورت فروش هم افزایش قیمت جزء درآمد سال فروش محسوب می گردد که اگر تا آخر سال صرف در مؤونه شود خمس ندارد و الا خمس آن را باید پردازید.

افزایش قیمت غیر سرمایه

45. اگر غیر از سرمایه کسب، مالی دارد که خمس آن را پرداخته است یا خمس ندارد (مثل مهریه) چنانچه قیمتش بالا رود، اگر آن را بفروشد مقداری که بر قیمتش اضافه شده ربح سال فروش محسوب می شود که اگر از مخارج سالش زیادتر بشود باید خمس آن را پردازد.

46. زمینی که خمس آن را داده اند پس از چند سال می فروشند آیا در افزایش قیمت آن خمس واجب است؟

ج. اگر جهت تجارت خریده باشد زیادی قیمت هر ساله آن از عوائد سال (ترقی) است و خمس دارد و اگر برای نگهداری خریده است زیادی قیمت آن از عوائد سال فروش است و چنانچه صرف در مؤونه آن سال نشود باید خمس آن را بدهد.

پس انداز

47. به سکه بهار آزادی یا طلائی که پس انداز شود پس از گذشت سال خمس تعلق می گیرد.

48. پولی را که در صندوق های قرض الحسنه یا بانک پس انداز می کنیم خمس دارد و یا چون در گردش است خمس به آن تعلق نمی گیرد؟

ج. پس از گذشت سال باید خمس پس انداز پرداخت شود اعم از این که در دست خودش باشد یا به حساب بانکی ریخته شده باشد.

49. در اکثر منازل مرد روزانه بابت مخارج مبلغی به دست عیالش می دهد که به مصرف برساند و زن به واسطه قناعت مقداری از آن را پس انداز می کند. اولاً مبلغ پس انداز شده ملک زن است یا شوهر؟ و باید تخمیس شود یا خیر؟

ج. مبلغ پس انداز شده ملک شوهر است مگر این که آن را به زن هبه نماید و در هر دو صورت (ملک شوهر باشد یا زن) باید خمس آن در آخر سال پرداخت گردد.

50. زنی که پیر است و فرزندانش مخارج او را می پردازند مبلغی از پول های خود را صرف خرید طلا می نماید و جمع می کند که هر وقت راه باز شد به کربلا مشرف شود آیا این طلاها خمس دارد یا نه؟

ج. بلی اگر سال بر آن بگذرد خمس دارد.

51. پولی که پدر و مادر یا بستگان می دهند و شخص آن را پس انداز می کند خمس دارد یا نه؟

بلی، مشمول خمس می باشد.

52. پولی که والدین به فرزند می دهند و او در قلک خود نگهداری می کند، تخمیس آن به عهده والدین است یا به عهده فرزند، که پس از رسیدن به سن بلوغ پردازد؟

ج. اگر پدر می خواهد تصرف کند باید در آخر سال

خمس پول جمع شده در آن سال را از طرف فرزند بدهد و الا بر عهده خود فرزند است که پس از بلوغ بپردازد.

- پس انداز با قناعت کردن

53. اگر به واسطه قناعت کردن، چیزی از مخارج سال انسان زیاد بیاید باید خمس آن را بدهد.

- پس انداز برای خرید خانه

54. اگر پولی که برای خرید مسکن مورد نیاز پس انداز شده، بعد از گذشتن سال صرف در مؤونه دیگری کردیم مثل مسافرت یا بیماری، آیا پرداخت خمس آن لازم است؟

ج. بلی، در فرض سؤال خمس دارد.

55. جوانی از 16 سالگی شروع به کار کرده و سالی 150 هزار تومان پس انداز کرده به قصد خریدن منزل مورد نیاز، آیا خمس این پول واجب است یا نه؟

ج. بلی، در مورد سؤال که مؤونه فعلی او نمی باشد خمس دارد.

56. کارمندی برای تهیه و ساخت مسکن از روی ناچاری پولی را در بانک مسکن گذارده تا با دریافت وام اقدام به تهیه مسکن نماید آیا پس از گذشت سال به آن پول خمس تعلق می گیرد؟

ج. در فرض سؤال، چنانچه برای تهیه خانه مسکونی مورد نیاز فعلی و در حد شأن خودشان، راهی به جز طریق مذکور نداشته باشد به آن خمس تعلق نمی گیرد.

57. شخصی خانه ای ساخته دارای دو طبقه که طبقه اول برای سکونت خودش می باشد ولی طبقه دوم فعلاً مورد نیاز

خودش نمی باشد ولی بعد از 7 یا 8 سال دیگر پس از ازدواج فرزندش برای فرزندش در نظر گرفته است آیا به این خانه خمس تعلق می گیرد یا نه؟

ج. در فرض سؤال چون تهیه منزل چندین سال قبل برای فرزندى که هنوز ازدواج نکرده است عرفاً جزء مؤونه فعلی او محسوب نمی شود خمس آن باید ادا شود.

58. کسی که به خانه شخصی نیازمند است و نمی تواند یکجا تهیه کند. تدریجاً پول به حساب بانک می ریزد و یا در جای دیگر پس انداز می نماید تا در سال های بعد بتواند خانه تهیه کند. خمس این وجوه پس انداز شده را باید بپردازد یا خیر؟

ج. در مورد سؤال اگر راهی برای تهیه خانه مورد نیاز بالفعل جز پس انداز تدریجی ندارد به وجوه پس انداز شده خمس تعلق نمی گیرد هرچند سال بر آن بگذرد.

59. اگر پس انداز برای خرید خانه را صرف خرید سکه یا چیز دیگری کنم که ارزش پول کم نشود، اشکال دارد؟

ج. در فرض سؤال خمس ندارد اما اگر با پول مذکور تجارت می کند تا بعداً خانه بخرد خمس دارد.

60. شخصی به تدریج برای خانه مسکونی از درآمد خود، زمین و لوازم ساختمان تهیه می کند [مثلاً یک سال زمین و سال بعد آهن و سال بعد سیمان و..] آیا به اجناسی که سال بر آن گذشته خمس تعلق می گیرد؟

ج. اگر برای خانه مورد نیاز فعلی راهی جز طریق فوق ندارد، به اجناس مذکور خمس تعلق نمی گیرد.

61. به علت تغییر مدل لوازم زندگی یا کوچک بودن خانه، نمی توانم تدریجاً جهیزیه دختر را تهیه کنم و پول آن را جمع می کنم، آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج. در فرض سؤال، اگر به جهت نداشتن محلی برای نگهداری، امکان خرید جهیزیه ندارید و با پرداخت خمس هم امکان تهیه جهیزیه در آینده نباشد، بعید نیست خمس نداشته باشد.

62. اگر برای جهیزیه دختر پول یا لوازم منزل کنار بگذاریم متعلق خمس می شود؟

ج. اگر جهیزیه در وقتی تهیه شود که دختر در معرض ازدواج است و اتفاقاً چند سال بگذرد و شوهر نکرده باشد خمس ندارد ولی اگر مثلاً دختر در سن پنج سالگی باشد و تدریجاً برای او جهیزیه بخرند خمس دارد.

63. دختری که کار می کند و از درآمد خود پولی را برای تهیه وسایل زندگی در آینده [مثل جهیزیه] پس انداز می کند، خمس دارد یا خیر؟

ج. اگر راهی برای تهیه جهیزیه او نیست و برای خود دختر هم تهیه جهیزیه در یک سال ممکن نیست بعید نیست که مشمول خمس نشود.

پس انداز برای مصارف عروسی فرزند

64. پولی را که برای ازدواج پس انداز نموده ایم مشمول خمس می گردد یا خیر؟

ج. بلی با گذشت سال پرداخت خمس آن واجب است و در این خصوص فرقی بین جمع آوری پول توسط والدین و فرزند نیست.

پس انداز برای سفر

65. شخصی عازم حج است و اول سال مالی او مثلاً اول اسفند ماه است. از درآمد سال مخارج گذرنامه و بلیط و... را پرداخته و مقداری ارز برای رفتن تهیه نموده و حرکت او در نیمه اسفند است خمس چه مواردی را باید بپردازد؟

ج. آنچه را که تا اول سال مالی از درآمد همان سال خرج کرده خمس ندارد اما خمس ارزی که تهیه کرده است باید بپردازد.

66. در مسافرت حج سوغاتی خریده ایم و قبل از دادن به افراد، سال مالی ما فرا می رسد آیا پرداخت خمس آنها لازم است؟

ج. بلی آنچه را تا پایان سال از درآمد خریده اید و موجود است خمس دارد.

پس انداز برای خرید ماشین

67. خود و همسرم کارمندیم به مقتضای احتیاج و شأن با پولی که چند سال پس انداز کرده ایم قصد خرید ماشین سواری داریم و چنانچه بخواهیم خمس آن را بدهیم قادر به خرید ماشین نخواهیم بود آیا با این فرض خمس به این پول تعلق می گیرد؟

ج. مبلغ مذکور خمس دارد باید خمس آن را دست گردان کنید و به تدریج ادا نمایید.

ص: 35

68. شخصی خانه ای برای زندگی معمولی خود دارد، و خانه دیگری به سبک جدید بنا می کند و از درآمد سال در آن خرج می کند آیا خمس دارد؟

ج. در فرض سؤال که خانه مورد حاجت خود را دارد به ساختمان نو و وسایلی که سال بر آن گذشته خمس تعلق می گیرد.

69. شخصی خانه مسکونی خود را که از درآمد بین سال تهیه کرده پس از چند سال می فروشد تا خانه بزرگ تری تهیه کند، تکلیف خمس نسبت به اصل پول خانه و سودی که پس از فروش به دست آمده چیست؟

ج. قیمت تمام شده خانه خمس ندارد و مقدار ترقی قیمت آن اگر در همان سال فروش به مصرف خرید خانه یا مؤونه دیگر برسد آن هم خمس ندارد و چنانچه بعد از گذشتن سال به مصرف برسد باید خمس آن را بدهند.

70. کارمند یا کارگری که در مؤسسه ای مشغول به کار است و در خلال مدت اشتغالش از طرف مؤسسه، خانه ای با تمام تجهیزات به عنوان اجاره یا مجانی در اختیارش گذارده اند ولی چون خانه شخصی ندارد خانه ای از درآمد خود تهیه می کند که پس از بازنشستگی به خانه خود برود آیا این خانه خمس دارد یا جزء مؤونه حساب می شود؟

ج. چون فعلاً مورد حاجت نیست باید خمس آن را بدهد.

پس انداز برای خرید لوازم زندگی

71. آیا پولی که برای خرید وسایل ضروری زندگی ذخیره

می شود خمس دارد؟

ج. اگر الآن مورد نیاز اوست ولی تهیه آن بدون پس انداز ممکن نیست، خمس ندارد.

خانه اضافی

72. کسی که خانه ای دارد و قسمتی از آن را اجاره داده است و قسمت دیگر را خود ساکن است آیا این قسمت مورد اجاره خمس دارد و یا چون اصل خانه مورد احتیاج بوده خمس ندارد؟

ج. اگر قسمتی از خانه که اجاره داده است، زائد بر احتیاج باشد خمس دارد و اگر مورد نیاز است خمس ندارد.

73. کسی که خانه مسکونی از درآمد سال خریده و سال ها محل سکونش بوده و پس از چندین سال می فروشد درحالی که فعلاً به آن خانه احتیاج ندارد آیا وجه فروش آن خانه خمس دارد یا بعد از زیاد آمدن از مصرف سال خمس دارد یا اصلاً خمس ندارد؟

ج. در مورد سؤال چنانچه خانه دیگری جهت سکونت از ربح سال تهیه نموده مقدار ارزش خانه فروخته شده باید تخمیس شود. و اگر به واسطه رسیدن ارث یا هبه از مورد احتیاج خارج شده مبلغ اضافه بر قیمت تمام شده خانه جزء درآمد سال فروش محسوب می شود.

74. شخصی خانه ای دوطبقه ساخته که مورد نیاز خانواده اوست لکن به خاطر پرداخت اقساط وام، یک طبقه آن را مدتی است اجاره داده است. آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج. در فرض سؤال که طبقه دوم هم مورد نیاز شخصی است، خمس ندارد.

75. دو طبقه ساختمان مورد استفاده بود اکنون که فرزندانم ازدواج کرده اند یک طبقه اضافی است و اجاره داده ایم، آیا به آن خمس تعلق می گیرد یا خیر؟

ج. در مورد سؤال به آن طبقه خمس تعلق نمی گیرد اما اجاره آن جزء درآمد شما است که اگر تا آخر سال باقی بماند خمس دارد.

فروش مؤونه

76. شخصی خانه مسکونی خود را به یک میلیون خریده است و حال می خواهد به ده میلیون بفروشد و سرمایه کسب قرار دهد آیا نه میلیون اضافی خمس دارد؟

ج. بلی، با گذشت سال، خمس آن لازم است.

77. اگر فرش یا سایر لوازم زندگی را بفروشیم خمس آن را باید بدهیم؟

ج. به قیمت خرید مؤونه خمس تعلق نمی گیرد و زائد بر قیمت خرید ربح سال فروش است که اگر تا آخر سال به مصرف مؤونه نرسید خمس دارد.

لازم به ذکر است که اگر از درآمد سال جایگزین آن فرش و یا لوازم دیگر را خریداری کرده، معادل قیمت خرید فرش اول، باید خمس بپردازد.

وسایل اضافی

78. بعضی می گویند اگر از وسایل اضافی خانه یک بار استفاده کنید خمس به آن تعلق نمی گیرد، مثلاً از پتوی اضافی

یک شب استفاده نماییم یا فرش اضافی را روی فرش ها پهن کنیم پرداخت خمس آن لازم نیست، آیا مطلب درست است؟

ج. ملاک عدم تعلق خمس، نیاز به آن اشیاء و وسایل است مثلاً اگر ظروف اضافی منزل یا پتو و فرش برای مهمانی مورد نیاز باشد خمس ندارد اما اگر نیازی به آنها ندارد و بدون نیاز از آن استفاده شود باز هم مشمول خمس می گردد.

79. آیا به وسایل دکوری که تنها جنبه تزئینی دارند خمس تعلق می گیرد؟

ج. اگر زائد بر حدّ متعارف نباشد خمس ندارد و الا خمس آن واجب است.

رهن خانه

80. شخصی خانه ای را اجاره نموده و مبلغی را به عنوان قرض الحسنه به صاحب خانه داده است پس از یک یا دو سال که پول را پس می

گیرد تا خانه دیگری اجاره کند به این مبلغ خمس تعلق می گیرد یا خیر؟

ج. اگر برای اجاره خانه دیگر مورد نیاز است فعلاً خمس ندارد.

وام

81. اگر پولی را که نزد صاحب خانه رهن گذاشته ایم صرف خرید منزل کنیم خمس دارد؟

ج. اگر پس دریافت پول از صاحب خانه، آن را صرف در خرید خانه مسکونی مورد نیاز کنید خمس ندارد.

82. آیا به کمک هزینه ای که به صورت وام به دانشجویان پرداخت می شود خمس تعلق می گیرد؟

ج. وام خمس ندارد، بلی هر مقدار از آن را پس انداز کند پس از پرداخت اقساط آن مشمول خمس می گردد.

83. قبل از سال خمسی مبلغی وام گرفته ایم و تا اول سال خمسی آن را مصرف نکرده ام آیا پرداخت خمس آن لازم است؟

ج. وام خمس ندارد مگر به مقداری که پس انداز شود و قسط آن پرداخت گردد.

84. کارمندی است که از طرف اداره به او وام داده می شود و در اقساط طولانی از او گرفته می شود آیا به وامی که گرفته اگر خرج نکند خمس تعلق می گیرد؟

ج. اگر مبلغ وام را در مصارف لازم زندگی خرج کند خمس ندارد و اما اگر آن را پس انداز یا سرمایه گذاری نماید پرداخت خمس آن به صورت یک جا لازم نیست، در پایان سال خمسی هر مقدار از اقساط را که پرداخته است، خمس معادل آن را از وام پس انداز شده بدهد.

مهریه

85. مهریه را که زن می گیرد خمس ندارد مگر آنکه یقین داشته باشد کسی که این مال را به عنوان مهریه داده خمس آن را نداده است.

86. بیست سال قبل ملکی که ده هزار تومان ارزش داشته به عنوان مهریه یا ارث به خانمی داده شده است اکنون آن ملک را به پانصد هزار تومان فروخته که با آن به حج مشرف شود خمس تعلق می گیرد یا نه؟

ج. اگر در همان سالی که ملک را فروخته، پول آن را به حساب حج ریخته و یا صرف در مؤونه کند، خمس ندارد.

87. آیا شخصی می تواند تدریجاً مهریه همسر خود را بپردازد تا پس انداز مشمول خمس نداشته باشد؟

ج. بلی، آنچه از مهریه همسر به تدریج از درآمد سال پرداخت شود جزء مؤونه و مخارج سال پرداخت است و خمس ندارد.

88. خانمی برای رفتن به حج، زمینی که مهریه او بوده می فروشد ولی تا دو سال موفق به رفتن به حج نمی شود پول زمین خمس دارد یا نه؟

ج. چنانچه قیمت زمین از زمان ازدواج ترقی کرده - صد هزار تومان بوده و به یک میلیون فروخته - زیاده بر قیمت زمان ازدواج خمس دارد. بلی، اگر در سال فروش اضافه قیمت به حساب حج واریز شده باشد خمس ندارد.

جهیزیه

89. جهیزیه ای که زوجه با خود به خانه زوج می آورد اگر زائد بر شأن نباشد خمس ندارد هر چند در سال اول هم مورد مصرف قرار نگیرد.

90. جهیزیه ای که معمولاً برای دختر به تدریج خریده می شود خمس دارد یا خیر؟

ج. اگر دختر در معرض ازدواج باشد و از درآمد بین سال اشیاء لازمه را تهیه کنند خمس ندارد.

91. اگر اشیایی را که به عنوان جهیزیه کنار گذاشته ایم پس از گذشت سال به مصرف مؤونه خودمان برسانیم پرداخت خمس آن لازم است؟

ج. بلی، در فرض سؤال پرداخت خمس آن لازم است.

92. پدر و مادری که برای پسر خود جهیزیه معمول جمع می کنند (لوازمی که بر عهده پسر می باشد)، این لوازم خمس دارد یا خیر؟

ج. در مناطقی که دختر جهیزیه به همراه نمی آورد و پسر باید وسایل را تهیه کند، حکم جهیزیه جاری است.

93. آیا اگر مادر از درآمد بین سال خودش وسایلی برای فرزند پسر کنار بگذارد که وقت ازواج به ایشان بدهد خمس تعلق می گیرد یا خیر؟

ج. در مورد سؤال اگر سال بر آن وسایل بگذرد خمس دارد.

ارث

94. ارثی که از بستگان نزدیک به شخص می رسد خمس ندارد اما ارثی که از بستگان دور که نداند چنین خویشی دارد به او می رسد بنا بر احتیاط خمس دارد.

95. اگر ارثیه را به قصد افزایش قیمت و تجارت نگه دارد آیا به ترقی قیمت آن خمس تعلق می گیرد؟

ج. ترقی قیمت آن خمس ندارد لکن افزایش قیمت در سال فروش جزء درآمد آن سال محسوب می شود و چنانچه تا پایان سال صرف مؤونه نشود، خمس دارد.

96. اگر شخصی یقین نداشته باشد که به اموال پدر یا برادر خمس تعلق گرفته، آیا لازم است خمس مالی که از آنها به ارث به او رسیده بپردازد؟

ج. اگر یقین به تعلق خمس به مال مورث نداشته باشد پرداخت خمس مال موروثی لازم نیست.

97. اگر یقین نداشته باشیم که پدرمان خمس اموال خود را پرداخته است پس از فوت او باید از اموالش خمس بپردازیم؟

ج. اگر بدانید که اموال پدر متعلق خمس بوده و پدر خمس آن را نداده است یا شک در پرداخت داشته باشید باید خمس آن را بپردازید و در صورتی که یقین به تعلق خمس به اموال پدر ندارید پرداخت خمس لازم نیست.

بدهی

98. شخصی که در آخر سال یکصد هزار تومان اضافه دارد و از طرفی پنجاه هزار تومان بدهکاری دارد چقدر خمس بپردازد؟

ج. در مورد سؤال خمس صد هزار تومان را بدهد و بدهی را که در سال بعد می پردازد جزء مؤونه سال بعد محسوب می شود. بلی اگر در مقابل سرمایه موجود بدهی دارد [مثل این که جنس را نسیه خریده] یا موجودی عین وام است می تواند بدهی را از آن کسر کند.

99. شخصی مبلغی بدهکار است و مبلغی هم معادل یا کمتر از آن وجه نقد دارد و سال خمس او رسیده است آیا به مبلغ موجودی خمس تعلق می گیرد و یا چون مبلغی معادل وجه موجود یا بیشتر مقروض است به مبلغ موجود خمس تعلق نمی گیرد؟

ج. اگر بدهی در مقابل مبلغ موجود باشد - مثل این که وام گرفته و در بانک گذاشته - معادل قرض خمس ندارد و اگر در مقابل آن نیست مثل آن که قرض برای مصرف شخصی بوده و موجودی از حقوق ماهانه اوست - چنانچه بدهی خود را ادا ننمود و سال بر آن گذشت خمس آن واجب است.

100. اگر اقساطی داشته باشیم که چند روز پس از سال مالی وقت پرداخت آن است، می توانیم از موجودی کسر کنیم؟

ج. اگر قبل از سال مالی اقساط آینده را بپردازید خمس ندارد ولی بدون اداء نمی توانید از موجودی کسر کنید.

مطالبات

101. مطالباتی از افراد داریم که نپرداخته اند و سال خمسی ما می رسد آیا پرداخت خمس مطالبات از موجودی نقدی لازم است یا به آنها تعلق نمی گیرد؟

ج. خمس مبلغی را که از مردم طلب دارید باید بپردازید لکن واجب نیست از موجودی نقد بدهید می توانید صبر کنید هر وقت وصول شد وجوهاتش را فوراً بپردازید.

102. مبلغی که انسان به اشخاص قرض الحسنه می دهد اگر پس ندهند، خمس به آن تعلق می گیرد؟

ج. اگر متمکن از پس گرفتن نباشد در حکم تلف است و پرداخت خمس آن فعلاً لازم نیست به شرط آن که مسامحه در مطالبه نکرده باشد.

فیش حج و عمره

103. پولی که برای ثبت نام عمره مفرده و یا حج به سازمان حج پرداخت می شود و در سال های بعد نوبت برسد خمس دارد یا خیر؟

ج. اگر وجه ثبت نام از درآمد همان سال باشد خمس ندارد هر چند در سال های بعد به سفر برود. و اگر از پولی است که قبلاً سال بر آن گذشته و بعد ثبت نام نموده، باید خمس آن را بپردازد.

104. شخصی با مال غیر مخمس به مکه رفته و به مجتهد رجوع نکرده در این صورت حجش صحیح است یا نه؟

ج. خمس را باید بدهد ولی حشش صحیح است مگر آن که لباس احرامش را به عین مالی که متعلق خمس باشد خریده و با التفات به غضب بودن آن را پوشیده باشد.

105. شخصی از موجودی نقدی خود که قبلاً خمس آن را پرداخته است صرف مخارج مکه یا مسافرت تقریحی می نماید. در این صورت می تواند آن مبلغ را از درآمد سال بعد جبران کند یا باید خمس درآمد سال بعد را پردازد؟

ج. نمی تواند از درآمد سال بعد جبران نماید.

اموال فرزند

106. اگر پدر از مال خمس داده چیزی به فرزندش ببخشد و فرزند آن را پس انداز نماید، در آخر سال فرزند باید خمس آن را بدهد یا چون از مال خمس داده پدر بوده است خمس ندارد؟

ج. آنچه بخشیده می شود اگرچه پدر خمس آن را پرداخته باشد ملک فرزند است و در زائد بر مؤونه، پرداخت خمس آن بر فرزند واجب است.

خمس آذوقه

107. مواد غذایی مثل برنج و روغن و حبوبات و غیر آنها که از سال خمسی اضافه می ماند و خمس به آنها تعلق می گیرد، به چه قیمتی باید حساب شود به قیمت آزاد یا به قیمت خرید؟

ج. در مورد سؤال، اگر عین این اشیاء ریح و فائده بوده [مثل محصول مزرعه شخص] به قیمت فعلی باید خمس آنها ادا شود و اگر آنها را به ذمه و از عواند بین سال خریداری کرده، اداء خمس پولی که پرداخت کرده کافی

است و اگر از قیمت روز خرید تنزل پیدا کرده تخمیس آن به قیمت فعلی کفایت می کند.

مؤونه

تعریف مؤونه

108. مؤونه عبارت از مخارجی است که شخص برای خود یا افراد تحت تکفل مصرف می نماید و شامل مصارف زیارت، تفریح مشروع، هدیه، مهمانی، نذورات، نفقات واجب، مخارج غیر واجب اولاد و... می گردد.

109. درختان میوه ای که برای مصارف شخصی کاشته می شود و گاو و گوسفندی که برای استفاده شخصی از عین شیر و پشم آن [نه فروختن] نگهداری می شود در حد مؤونه خمس ندارد و خمس زائد را باید پردازند.

110. باغی که میوه آن به فروش می رسد سرمایه محسوب می شود و خمس دارد.

111. اگر از درآمد بین سال تلفن بخرد، جزء مایحتاج است یا خمس دارد؟

ج. تلفن ثابت و همراه مورد نیاز برای امور شخصی خمس ندارد، و تلفن محل کسب، حکم سرمایه را دارد و خمس آن واجب است.

112. مخارجی را که شخص صرف زیارت مشهد یا عمره مفرده می نماید خمس دارد یا خیر؟

ج. آنچه از درآمد که قبل از گذشتن سال مالی صرف در امور مذکور می شود خمس ندارد.

113. کسی که پولی را برای خرید ماشین می پردازد ولی در سال های بعد نوبت تحویل آن می رسد باید خمس بدهد؟

ج. مسأله دو صورت دارد یکی اینکه پول را برای خرید اتومبیل می دهد و نوبت تحویل آن دو سال دیگر است و صورت دیگر آنکه پول را می دهد تا مشمول قرعه کشی گردد و یا بعداً در زمان تعیین شده اتومبیل به او فروخته شود در صورت اول اگر ماشین برای سواری شخصی خودش مورد نیاز باشد خمس ندارد و اگر برای حمل مسافر و بار یا رسیدگی به امور شغلی اش خریداری شده باشد باید خمس آن را به قیمت خرید پردازد و در صورت دوم چه برای سواری شخصی و چه برای امور شغلی باشد باید خمس آن پول را در اول سال خمسی بدهد.

114. وسایل یدکی، لاستیک زاپاس و بیخ شکن و... که برای ماشین سواری شخصی خریداری شده و ممکن است در عرض سال مورد استفاده قرار نگیرد آیا مشمول خمس می گردد یا خیر؟

ج. در فرض سؤال به اشیاء مذکوره خمس تعلق نمی گیرد.

115. پارچه ای جهت کت و شلوار خرید شده و در دکان خیاطی باقی مانده و هنوز برش نکرده که سر سال خمسی او رسیده است آیا به این پارچه خمس تعلق می گیرد یا خیر؟

ج. اگر موقع خرید، مورد احتیاج بوده و اتفاقاً دوخته نشده خمس ندارد و اگر در موقع خرید محتاج آن نبوده بلکه برای بعدها خریده خمس دارد.

116. اهل علمی کتابخانه دارد و در عرض سال بعضی از کتب مورد استفاده قرار نمی گیرد، بفرمایید که آیا این نوع کتاب مورد تعلق خمس است یا خیر؟

ج. اگر در معرض مراجعه و استفاده باشد که به حسب حال آن شخص مورد حاجت او شمرده شود خمس ندارد هر چند اتفاقاً چند سال هم مورد مراجعه قرار نگیرد.

117. خانه ای را که به صورت قسطی خریداری نموده و از درآمد سالیانه اقساط آن را می پردازند مشمول خمس می شود یا خیر؟

ج. خانه مسکونی مورد نیاز خمس ندارد.

118. ماشین و موتورسیکلت و یا دوچرخه که برای سواری و یا برای کسب خریداری شده متعلق خمس است یا خیر؟

ج. اگر برای کسب باشد جزء سرمایه است و خمس قیمت خرید آن را باید بدهد و اگر برای امور شخصی است جزء مؤونه است و خمس ندارد.

تهیه وسایل مورد نیاز

119. انگشتر، النگو، دستبند و سایر زیورآلاتی که در شأن زن بوده و مورد استفاده او است خمس ندارد و خمس طلای اضافی را باید پردازد و فرق نمی کند که طلای اضافی را خودش خریده باشد یا به عنوان هدیه به او داده باشند.

120. آیا فروش طلا برای تعویض یا صرف در کار دیگر خمس دارد؟

ج. اگر طلایی که مورد نیاز بوده بفروشد و قبل از گذشتن سال صرف مؤونه دیگر کند خمس ندارد و الا به مازاد بر قیمت خرید خمس تعلق می گیرد.

مخارج زائد بر شأن

121. فرموده اند که ماشین سواری مورد نیاز خمس ندارد

ص: 48

حال اگر ماشین زائد بر شأن بخرد - مثلاً پیکان در شأن اوست و بنز بخرد - خمس مبلغ زائد را باید پردازد یا خیر؟

ج. اگر عرفاً زائد بر شأن باشد خمس زائد را باید پردازد.

122. در رساله نوشته شده که «مخارج مزاد بر احتیاج خمس دارد» اگر شخصی چند دست لباس و کفش و کتاب های گوناگون برای مطالعه بخرد و یا خوراکی های متنوع تهیه کند به طوری که درآمدش خرج شود باید خمس بدهد؟

ج. مخارج نسبت به اشخاص متفاوت است و ملاک رعایت شأن است و لباس و کفش و غذا و کتاب اگر مورد حاجت متعارف باشد یعنی تهیه آن در نظر عرف، اسراف و زیاده روی حساب نشود خمس ندارد هرچند تمام درآمدش خرج شود اما اگر در طول سال مثلاً به دو دست لباس بیشتر نیاز ندارد و پنج دست تهیه کند خمس قیمت سه دست اضافه را باید پردازد.

وسایل خارج از استفاده

123. گهواره و اثاثیه آن که مورد استفاده کودک قرار گرفته و چند سال بدون استفاده مانده اکنون آیا خمس دارد یا خیر؟

ج. در فرض سؤال که در سال اول آن را مورد استفاده قرار داده اند، خمس ندارد.

مسائل متفرقه در محاسبه خمس

جایگزینی درآمد یا مخمس پس انداز شده

124. اگر مبلغی که خمس آن را پرداخته و پس انداز کرده ام، را خرج کنم می توانم از منافع سال جبران نمایم؟

ج. در مورد سؤال نمی توانید از درآمد جدید آن را جبران نمایید و باید خمس درآمد را بدهید.

جایگزینی مالیات با خمس

125. مالیاتی را که دولت از اشخاص می گیرد به چه حساب می توان منظور نمود؟

ج. مالیات جزء مؤونه محسوب می شود ولی نمی توان آن را بابت خمس محسوب نمود.

جایگزینی مصارف خیر با خمس

126. وجهی که در سال های قبل برای ساختمان مسجد و حسینیه داده شده و یا به اشخاص نیازمند بدون اجازه مجتهد پرداخت شده می توانیم به حساب خمس منظور نماییم؟

ج. اگر به قصد سهم مبارک امام داده باشد و مجتهد عمل او را امضاء نماید اشکال ندارد. اما اگر به قصد سهم امام نداده بلکه قریه الی الله به عنوان مستحب پرداخته است نمی تواند بابت سهم امام محاسبه نماید.

کسر قرض برای مؤونه

127. کسی که پایان سال خمسی بدهکاری نقدی (نه قسطی) بابت مؤونه دارد آیا از موجودی متعلق خمس کسر می شود؟ و به فرض کسر شدن آیا فرقی هست در خوراکی و پوشاکی با قرض مسکن و ماشین سواری و خرج جهیزیه دختر و سایر لوازم خانه و زندگی یا خیر؟

ج. به طور کلی اگر دین مربوط به مؤونه زندگی باشد

اداء آن قبل از رسیدن سال خمسی از مؤونه محسوب است و خمس ندارد ولی اگر ادا نکند و سال خمسی برسد نمی تواند به مقدار دین از ربح موجود کسر کند و در سال بعد که می پردازد جزء مؤونه آن سال محسوب می شود.

کسر اقساط آینده

128. اگر شخصی در بین سال یک ماشین سواری بخرد به صورت قسطی، وقتی اموال خود را محاسبه می کند آیا می تواند اقساط آینده را کم کند و خمس بقیه را پردازد؟

ج. در سر سال خمسی نمی تواند اقساطی را که هنوز نپرداخته از درآمد موجود کسر کند.

بخشش پول به دیگری قبل از سال خمسی

129. آیا عمل کسانی که قبل از رسیدن سال برای فرار از خمس اموال خود را می بخشند صحیح است یا خیر؟

ج. اگر بخشش آنها صوری نباشد و در حدّ شأن آنها باشد اشکال ندارد.

130. دو نفر با یکدیگر قرار می گذارند، که برای فرار از خمس درآمدهای خود را به یکدیگر ببخشند حکم مسأله را بیان فرمایید.

ج. اگر قصد جدی در بخشش داشته باشند و این بخشش و هبه به طور متعارف در شأن آنها باشد اشکالی ندارد.

2. معدن

131. آنچه از معادن طلا، نقره، سرب، مس، آهن و...

ص: 51

استخراج می شود چنانچه پس از کسر مخارج استخراج به حد نصاب برسد باید خمس آن را پردازد.

132. نصاب معدن 15 مثقال طلای سکه دار است.

133. اگر چند نفر چیزی از معدن بیرون آورند چنانچه بعد از کم کردن مخارجی که برای به دست آوردن آن مصرف کرده اند قیمت آن به 15 مثقال طلا برسد، اگرچه سهم هرکدام این مقدار نباشد، بنا بر احتیاط مستحب خمس آن را بدهند.

3. زمینی که کافر از مسلمان می خرد

134. زمینی را که کافر ذمی از مسلمان می خرد باید خمس آن را پردازد.

135. اگر کافر ذمی خمس زمینی را که از مسلمان خریده پردازد و آن را به مسلمانی بفروشد خریدار باید خمس آن را پردازد.

4. غوص در دریا

136. اگر به واسطه غواصی و فرورفتن در دریا لؤلؤ و مرجان یا جواهر دیگری بیرون آورده شود چنانچه قیمت آن به حد نصاب [18 نخود طلا] برسد باید خمس آن را پردازند.

5. مال مخلوط به حرام

137. اگر مال حلال و مال حرام به طوری مخلوط شود که انسان نتواند آنها را از یکدیگر تشخیص دهد و صاحب مال حرام و مقدار آن هیچ کدام معلوم نباشد باید خمس تمام مال را بدهد و بعد از دادن خمس تصرف در بقیه مال جایز است.

138. اگر مال حلال با حرام مخلوط شود و انسان مقدار حرام را بداند ولی صاحب آن را نشناسد باید با اجازه مجتهد

جامع الشریط آن مقدار را به نیت صاحبش به فقیر غیر سید صدقه بدهد.

139. اگر مال حلال با حرام مخلوط شود و انسان مقدار حرام را نداند ولی صاحب آن را می شناسد باید رضایت صاحب آن را تحصیل نماید.

6. غنائم جنگی

140. اگر مسلمین به امر امام معصوم علیه السلام با کفار جنگ کنند و غنائمی به دست آوردند، پس از کنار گذاشتن چیزهایی که مخصوص امام است، خمس بقیه را باید بدهند و سپس تقسیم نمایند.

7. گنج

141. اگر انسان گنج پیدا کند که از طلا و نقره باشد و قیمت آن به مقدار 15 مثقال طلای سکه دار باشد باید خمس آن را بپردازد. و اگر غیر طلا و نقره باشد بنا بر احتیاط نصاب آن 15 مثقال طلای سکه دار است.

142. مخارجی را که برای به دست آوردن گنج و معدن و غوص در دریا کرده، کسر می شود و سپس با نصاب سنجیده می شود.

ص: 53

سال مالی (خمسى)

اشاره

ص:55

تعریف سال مالی (خمس)

143. تاجر و کاسب و صنعت گر و مانند آن، که درآمد تدریجی دارند می توانند وقتی که شروع به کاسبی می کنند و سود می برند را اول سال مالی خود قرار دهند. و یک سال که بگذرد خمس آنچه را که از خرج سالشان زیاد آید پردازند.

144. انسان برای محاسبه خمس می تواند سال شمسی یا قمری داشته باشد.

145. برای کشاورز، روزی که محصول را جمع آوری می کند اول سال مالی محسوب است.

146. سال مالی حقوق بگیران از چه زمان آغاز می شود؟

ج. روزی که اولین حقوق را دریافت کردند می توانند اول سال مالی خود قرار دهند.

147. کسی که کاسب نیست و درآمد اتفاقی دارد، چه وقت را اول سال خود قرار دهد؟

ج. روزی که مال به دست او می رسد اول سال مالی اوست.

148. آیا داشتن حساب سال جهت پرداخت وجه برای غنی و فقیر لازم است و باید انسان در هر وضعی که باشد حساب سال داشته باشد یا نه؟

ج. برای کسی که عوائد زائد بر مخارج سال ندارد، نگاه داشتن حساب سال واجب نیست.

کسی که بین سال خمسی فوت شود

149. کسی که سال خمسی دارد و از دنیا می رود و هنوز سال خمسی آن شخص نرسیده و وصیت هم دارد، مقداری برنج و پول نقد و غیره زیاد آمده، آیا خمس به آنها تعلق می گیرد؟

ج. باید عواید بین سال متوفی تا زمان فوت و آنچه طلب دارد کلاً تخمیس شود هر چند سال خمسی متوفی نرسیده باشد و فقط مخارج تا حین موت او خمس ندارد و مخارج بعد از موت هر چند صرف در مورد وصیت شده باشد خمس دارد.

تغییر سال خمسی

150. آیا می توان سال خمسی را تغییر داد، چگونه؟

ج. در صورتی که به ضرر ارباب خمس نباشد اشکال ندارد.

151. اگر شخص بخواهد سر سال را از شعبان به بعد از سیزده نوروز تغییر دهد، اشکال ندارد؟

ج. در ماه شعبان محاسبه نماید و خمس را بدهد و در سیزده نوروز نیز خمس درآمدهای ما بین شعبان و سیزده نوروز را بپردازد و سال بعد سیزدهم نوروز خمس خود را محاسبه کند.

تعیین سال خمسی برای افراد مجرد

152. آیا تعیین سال خمسی برای افراد مجرد هم لازم است؟

ج. در تعلق خمس فرقی بین افراد مجرد و متأهل نیست هر کس درآمد اضافه بر مؤونه داشته باشد باید خمس خود را بپردازد.

پرداخت خمس

اشاره

ص: 59

قصد قربت در پرداخت خمس

153. مسلمان در پرداخت خمس باید قصد قربت کند.

پرداخت خمس به مجتهد

154. سهم امام علیه السلام را به چه کسی باید پردازیم؟

ج. در زمان حضور امام معصوم علیه السلام باید به امام داده شود و در زمان غیبت به مجتهد جامع شرایط پرداخت شود و یا با اجازه او به مصرف برسد.

155. سهم امام علیه السلام با خمس چه تفاوتی دارد؟

ج. خمس به دو قسمت تقسیم می گردد، که نصف آن سهم امام علیه السلام است که باید به مجتهد جامع شرایط پرداخت شود و نیم دیگر سهم سادات است که باید به سادات فقیر داده شود.

پرداخت خمس از درآمد آینده

156. شخصی مقداری وجه نقد دارد که در حساب بانکی گذاشته و می خواهد خمس آن را پس از دست گردان از درآمد سال بعد بدهد، چه صورت دارد؟

ج. اگر از منافع سال بعد بخواهد خمس ربح سال قبل را بدهد مانعی ندارد ولی خمس مبلغی را که از بابت خمس ربح سال قبل داده نیز باید بدهد. مثلاً اگر صد هزار تومان

پس انداز داشته و بیست هزار تومان خمس آن را از درآمد سال بعد پرداخته، در سال آینده باید خمس بیست هزار تومان را هم بپردازد و لذا اگر به جای خمس ربع بدهد به وظیفه عمل کرده است.

پرداخت خمس دیگری بدون اجازه

157. آیا زوجه می تواند بدون اجازه فرزندان از اموال شوهر خود که فوت نموده خمس بدهد. چون ممکن است ورثه بگویند خمس بدهکار نبوده و ادا نکنند، یا نمی تواند؟

ج. اگر زوجه یقین داشته باشد که خمس بر میت واجب بوده و بداند که ورثه دیگر نمی دهند و مال در اختیار او باشد واجب است با اذن حاکم شرع جامع شرایط خمس را از آن مال ادا کند.

158. پدرم خمس بر ذمه دارد من که فرزند او هستم اگر از طرف او خمس را ادا کنم در صورتی که می دانم راضی است آیا ذمه او بری می شود یا نه؟

ج. در صورتی که خود پدر امر کرده باشد جایز است و الا با ادای فرزند بدون اذن پدر، ذمه پدر بری نمی شود. بلی اگر پدر خمس خود را دست گردان کرده باشد ادای دین پدر نیاز به وکالت و اجازه او ندارد.

159. اگر شوهر خمس نمی دهد آیا زوجه او می تواند از مال شوهر و بدون اجازه او خمس بپردازد؟

ج. زوجه نمی تواند بدون اجازه از مال شوهر بدهد و در صورت اطمینان به تعلق خمس به اموال شوهر و امتناع

شوهر از پرداخت، با اجازه از مجتهد جامع الشرایط می تواند خمس اموالی را که مورد مصرف خود اوست بپردازد.

پرداخت خمس به دفتر یا وکیل مجتهد میت

160. کسی که بر تقلید از مجتهد متوفی باقی مانده است خمس خود را می تواند به وکلای او بدهد یا باید به مجتهد زنده پرداخت کند؟

ج. وکالت وکیل مجتهد با فوت او باطل می شود و باید خمس را به مجتهد جامع الشرایط زنده بپردازد.

161. اگر شخصی مقلد مجتهدی بوده و مبلغی بابت خمس با مشارالیه دست گردان کرده و بدهکار شده و تاکنون بدهکاری فوق را نداده، نسبت به بدهکاری به مجتهد سابق که فعلاً مقلد او نیست تکلیفش چیست؟

ج. اگر مجتهدی که قبلاً مقلد او بوده از دنیا رفته باید مبلغ مذکور را به مجتهد زنده جامع الشرایط بپردازد و در صورتی که مجتهد متوفی فقیر بوده و برای خود تملک کرده است باید به ورثه او پرداخت شود.

پرداخت خمس به امور خیریه

162. در مجالس سوگواری ائمه علیهم السلام یا اعیاد مذهبی می شود از سهم مبارک امام علیه السلام و سهم سادات اطعام نمود؟

ج. امر سهم مبارک امام علیه السلام در عصر غیبت با فقیه جامع الشرایط است و سهم سادات باید به فقراء سادات داده شود.

پرداخت خمس به واجب النفقه

163. شخصی خودش سید است آیا می تواند به فرزندش که تحصیل می کند و کاری ندارد از بابت سهم سادات بدهد؟

ج. اگر تحصیل، متوقف بر زائد بر نفقه واجبه باشد مانعی ندارد.

164. زنی که فرزندانش سادات باشند و پدرشان مخارج زندگی ایشان را ندهد این مادر می تواند سهم سادات خود را به بچه های سادات خودش بدهد یا خیر؟

ج. مادر می تواند سهم سادات خود را در غیر نفقه واجبه به فرزند فقیر خودش بدهد و نیز اگر شوهرش سید و فقیر باشد می تواند سهم سادات را به او بدهد.

165. آیا شوهر می تواند به همسرش سهم سادات بدهد؟

ج. اگر زن فقیر باشد، در غیر نفقه واجبه می تواند از شوهر یا دیگران سهم سادات دریافت نماید.

پرداخت خمس به غیر مؤمن

166. آیا پرداخت خمس به غیر مؤمن جایز است؟

ج. خیر، خمس باید به مؤمن داده شود.

به ذمه گرفتن خمس

167. آیا می توان در پایان سال خمس را محاسبه کرده و بدون دست گردان به ذمه گرفت و در مال تصرف نمود؟

ج. به ذمه گرفتن بدون دست گردان کافی نیست و نمی تواند در اموال تصرف کند.

168. اشخاصی که از آقایان مراجع تقلید اجازه دریافت سهم مبارک امام علیه السلام را دارند می توانند با دهندگان وجه به کمتر مصالحه کنند؟

ج. با فرض اشتغال ذمه، به سهم مبارک امام علیه السلام و تمکن از ادای آن، مصالحه به کمتر جایز نیست.

دست گردان

تعریف دست گردان

169. دست گردان در باب خمس به چه معنی است؟

ج. اگر کسی خمس بدهکار باشد و نتواند یکجا بپردازد می تواند مقدار خمس خود را به مجتهد بدهد و سپس از مجتهد قرض بگیرد و به تدریج بپردازد. این کار را دست گردان کردن می نامند.

اثر دست گردان

170. اثر دست گردان در باب خمس چیست؟

ج. اثر دست گردان این است که خمس که به عین مال تعلق گرفته بود ادا می شود و در نتیجه تصرفات او در اموالش بدون اشکال می گردد و سود معاملات که حاصل می شود همه متعلق به اوست و فقط مبلغ دست گردان شده را بدهکار است که باید بپردازد.

دست گردان با چک مدت دار

171. دست گردان با چک مدت دار جایز است یا خیر؟

ج. چک حکم حواله را دارد و دست گردان با آن صحیح نیست.

172. شخصی از یکی از مراجع، تقلید می کرده و اکنون بنا دارد از دیگری تقلید کند. مقداری از وجوهات خود را به نماینده مرجع اول

پرداخته و قسمتی را هم دست گردان کرده که بعداً بپردازد اکنون باید به مرجع جدید بدهد یا همان مرجع اولی؟

ج. با فرض دست گردان با مرجع اولی، باید احتیاطاً به خود او داده شود یا با اجازه او به دیگری بدهد.

کوتاهی در پرداخت خمس

173. شخصی که در پرداخت خمس کوتاهی می کند چه حکمی دارد؟

ج. معصیت کرده و تصرف در مالی که خمس به آن تعلق گرفته جایز نیست و معاملات و تصرفات واقعه بر آن در مقدار خمس فضولی

است.

استفاده از اموال کسی که خمس نمی دهد

174. کسی که از ابتدای زندگی تاکنون خمس نپرداخته و چیزهایی هم برای زندگی تهیه نموده مثل فرش و وسایل خانه اکنون چگونه باید

محاسبه کند؟

ج. چیزهایی که تهیه کرده است اگر از مؤونه است و یقین ندارد به این که پول آن متعلق خمس بوده، پرداخت خمس آن واجب نیست.

175. اشخاصی که اموالی را از طریق کسب مشروع به دست آورده ولی حساب سال ندارند و گاهی بدون حساب، چیزی به فقرا و سادات کمک می کنند آیا جایز است که به عنوان مهمانی از مال آن ها خورد و یا خیر؟

ج. با علم به این که به عین مال مورد ابتلا خمس تعلق گرفته و ادا نشده تصرف در آن جایز نیست مگر آن که خود مالک و در صورت امتناع خود متصرف با اجازه مجتهد جامع شرایط خمس آن را بپردازد و یا با اجازه مجتهد جامع شرایط خمس مقدار مصرفی را به ذمه بگیرد و بعد بپردازد. و اگر علم به تعلق خمس به عین مال ندارند اشکال ندارد.

176. کسی که اصلاً خمس نداده و نمی دهد وظیفه همسایه و خانواده آنها چه می باشد؟

ج. هر چیزی را که انسان یقین داشته باشد به عین آن خمس تعلق گرفته نمی تواند در آن تصرف نماید و زن و فرزند می توانند با اجازه از مجتهد جامع شرایط در اموال مورد حاجت تصرف کنند و خمس آن را خود بر ذمه بگیرند و بپردازند.

177. فرزندی که پدرش زکات و خمس نمی دهد آیا می تواند از مال پدر مصرف کند؟

ج. اگر نداند به عین آن خمس و زکات تعلق گرفته اشکال ندارد و در صورت یقین حکم مسأله قبل را دارد.

استفاده از اموال کسی که معتقد به خمس نیست

177. اگر از کافر یا کسی که به دادن خمس معتقد نیست

(مثل اهل سنت) مالی به دست انسان برسد واجب نیست بلافاصله خمس آن را بدهد ولی زمینی را که مسلمان از کافر ذمی بخرد در صورتی که کافر خمس آن را نداده باشد، باید خمس آن را بپردازد.

179. اگر از کسی که اجتهاداً یا تقلیداً معتقد به خمس هدیه نیست چیزی به ما برسد که می دانیم یک سال نزد او بوده، پرداخت خمس آن بر ما واجب است؟

ج. بلی، باید خمس آن را بپردازید و سپس تصرف نمایید.

تصرف در مال متعلق خمس

180. بعد از تمام شدن سال و مستقر شدن خمس، تصرف در مالی که خمس آن واجب شده بدون اذن مجتهد جایز نیست.

181. اگر جنسی بخرد و بعد از معامله قیمت آن را از پول خمس نداده بپردازد معامله ای که کرده صحیح است ولی چون از پولی که خمس در آن است به فروشنده داده است به مقدار خمس آن مدیون می باشد.

182. اگر چیزی را که خمس آن داده نشده به دیگری ببخشد پنج یک آن چیز ملک او نمی شود.

183. اگر مالی را که خمسش داده نشده بخرد چنان چه حاکم شرع پنج یک آن را اجازه ندهد معامله آن مقدار باطل است.

184. اگر جنسی را که خمس به آن تعلق گرفته به دیگری بفروشند معامله نسبت به یک پنجم آن فضولی و محتاج اجازه مجتهد جامع الشرایط است.

185. اگر بدانیم مالک اتوبوس، تاکسی و... خمس ماشین خود را نداده است، آیا جایز است برای حمل و نقل از آن استفاده کنیم؟

ج. تصرف در ماشینی که متعلق خمس شده، بدون اذن از مجتهد جامع الشرایط و پرداخت سهم خمس جایز نیست.

186. نماز بر روی فرش که متعلق خمس شده و یا خانه ای که به آن خمس تعلق گرفته، و مالک خمس آن را نپرداخته صحیح است؟

ج. در فرض سؤال تصرف در خانه و فرش غصب و حرام و نماز در آن باطل است.

نماز در خانه میتی که خمس بدهکار است.

187. تصرف در ملک میتی که خمس یا زکات بدهکار است، حرام و نماز در آن باطل است، ولی اگر بدهی او را بدهند یا ضامن شوند که ادا نمایند، به نحوی که دین از عهده میت ساقط شود، جایز است و اگر عین مال متعلق زکات و خمس در مال میت موجود باشد فقط تصرف و نماز در آن عین قبل از اداء جایز نیست ولی تصرف و نماز در غیر آن اشکال ندارد.

معشرت با تارک خمس

188. زید قبلاً خمس اموالش را به مرجع تقلید خودش و سایر مراجع می داد حالا مدتی است که سهم مبارک را نمی دهد با چنین شخصی آیا می توانم شریک معامله ای باشم و یا برایش اجیر شوم و کار کنم؟

ج. شرکت با شخص مذکور در صورتی که یقین دارید که اموال مورد ابتلای شما از شخص مذکور متعلق خمس شده و ادا نکرده اشکال دارد ولی اجیر شدن و کار کردن برای او مانعی ندارد و اجرتی که به شما می دهد اگر یقین ندارید که

متعلق خمس واقع شده گرفتن آن مانعی ندارد و اگر یقین دارید پولی که به شما به عنوان اجرت می دهد متعلق خمس شده و خمس آن را نداده باید آن را قبول نکنید و از او بخواهید تا پول حلال به شما بدهد.

نماز در خانه تارک خمس

189. کسی خانه ای را از پول خمس نداده خریده و در آن نماز می خواند، نماز و غسل او چه صورت دارد؟ آیا غسل باطل است یعنی جنابتش باقی است؟

ج. اگر معامله را به ذمه انجام داده نماز و غسل اشکال ندارد البته واجب است خمس را هم بدهد و اگر عین به عین انجام داده تا موقعی که خمس آن را نپرداخته هرگونه تصرف در آن خانه اشکال دارد.

خوردن از غذای تارک خمس

190. بعضی مؤمنین می پرسند، جاهایی دعوت می شویم که یقین داریم حساب سال ندارند، آیا غذا خوردن و یا تصرف دیگر ما، در منزل آنان چه صورت دارد؟

ج. اگر یقین ندارند که به عین آنچه مورد ابتلای آنها است خمس تعلق گرفته باشد ظاهراً اشکال ندارد.

موارد پرداخت سهم سادات

سید به چه کسی گفته می شود

191. سید به چه کسانی گفته می شود؟ و کسانی که از طرف مادر به پیامبر اکرم منسوب هستند حکم سید دارند؟

ج. کسانی که نسب آنها به جدّ رسول گرامی اسلام حضرت عبدالمطلب می رسد، سید هستند و می توان به آنها سهم سادات پرداخت کرد و گرفتن زکات بر آنان حرام است. و کسانی که از طرف مادر به دودمان شریف حضرت رسول اکرم انتساب دارند از فرزندان پیغمبر محسوب می شوند ولی نمی توانند از سهم سادات استفاده نمایند و گرفتن زکات برای آنها جایز است و احکام مترتب بر عنوان سید در ابواب فقهی بر آنها مرتّب نمی شود.

موارد پرداخت سهم سادات

192. به سید فقیر چه مقدار می توان سهم سادات پرداخت کرد؟

ج. سهم سادات به سید فقیر داده می شود و سید نباید بیش از خرج سالی سهم سادات بگیرد.

193. سید فقیری است که با آن که فرزندانش حاضرند مخارج او را بدهند او خود نمی خواهد زیر بار منت فرزندانش برود و می خواهد از طریق سهم سادات اداره شود چه صورتی دارد؟

ج. جواز گرفتن سهم سادات در فرض مذکور مشکل است. بلی اگر واقعاً گرفتن مخارج از فرزند و تکفّل او برخلاف شأنش باشد و عرفاً توهین محسوب شود جایز است.

پرداخت سهم سادات به مادر و پدر

194. آیا فرزند می تواند به پدر و مادرش سهم سادات بدهد؟

ج. پدر و مادر واجب النفقه اولاد هستند و نفقه واجب را نمی توان بابت سهم سادات پردازد.

پرداخت سهم سادات به زنی که فقیر است تا خرج خانه کند

195. آیا می توان به شخصی که خودش سید نیست ولی عیال او سیده است سهم سادات پرداخت؟

ج. اگر زن فقیر است و شوهر قادر به ادای نفقه او نیست، مانعی ندارد که به زوجه او خمس بدهند، هرچند در زندگی شوهر و فرزندانش مصرف نماید ولی به شوهر او نمی شود خمس داد.

پرداخت سهم سادات به سید معصیت کار

196. آیا به سید معصیت کار می توان خمس پرداخت؟

ج. اگر کمک به معصیت او شود جایز نیست و نیز اگر نهی از منکر متوقف بر عدم پرداخت به او باشد واجب است که نپردازند.

عدم لزوم تذکر خمس به گیرنده

197. مبلغی را که انسان بابت خمس به کسی می دهد آیا لازم است به او بگوید خمس است؟

ج. اگر مستحق گرفتن خمس باشد لازم نیست به او بگوید که خمس است.

198. آیا اگر بدانیم سید فقیر حاضر به قبول سهم سادات نمی باشد پرداخت سهم سادات به وی بدون اطلاع به او مبری ذمه می باشد؟

ج. با علم به عدم قبول سهم سادات ابراء ذمه پرداخت کننده مشکل است.

199. آیا دادن سهم سادات با رعایت آنچه در توضیح المسائل آمده است اذن مجتهد می خواهد؟

ج. بنا بر احتیاط اذن مجتهد جامع شرایط لازم است ولی از طرف اینجانب به طور عام پرداخت سهم سادات کرام به آنها که محتاج اند مجاز است.

مظالم

200. مظالم عباد چیست و مورد مصرف آن کجاست؟

ج. اعیان و دیونی است که بر ذمه شخص باشد و صاحبان آن معلوم نباشد، و مورد مصرف آن بنا بر احتیاط فقیر غیر سید است و احتیاط لازم آن است که از مجتهد جامع شرایط نیز اذن بگیرد.

ص: 73

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

